

Boekbesprekingen

De Stichting Wetenschappelijk Duinonderzoek. Het Nederlands duinonderzoek in historisch en internationaal perspectief. E. van der Maarel, A.A. Sterk, B.M. Lensink & A.H.J. Freijssen, 2011. KNNV Uitgeverij, Zeist. 275 p. ISBN 978 90 5011 380 9. Prijs: € 44,95 (KNNV-leden 10% korting). Verkrijgbaar via www.knnvuitgeverij.nl

De geschiedschrijving van de Nederlandse natuurbescherming is weer een stukje rijker gevuld met de publicatie van 'De Stichting Wetenschappelijk Duinonderzoek'. Onder deze wat saaie titel hebben Eddy van der Maarel, Adri Sterk, Bart Lensink en Nol Freijssen een schat aan historische gegevens bij elkaar gebracht over het onderzoek dat in de periode 1948-1990 heeft plaatsgevonden in één van Nederlands meest waardevolle natuurgebieden, de kustduinen. Het kristallisatiepunt van het boek is de oprichting van de stichting uit de titel maar daarachter gaat veel meer schuil. In deze stichting waren vele natuurbeschermers van naam en faam actief, waaronder illustere auteurs van De Levende Natuur als Westhoff, Schierbeek, Weevers en Mörzer Bruyns. Dat is op zich al vermeldenswaardig. Maar omdat vanuit deze stichting ook twee roemruchte onderzoeksstations zijn opgezet, te weten Schellingerland op Terschelling en Weevers' Duin op Oostvoorne, gaat de geschiedschrijving ook over de beslissingen van alledag die hiermee gepaard gingen. Tevens passeren allerlei fraaie verhalen over het reilen en zeilen van het leven in deze stations de revue. En keer op keer blijkt dat besluiten die later in de tijd als heel belangrijk zijn gewaardeerd, vaak niet bepaald doordacht en weloverwogen werden genomen. Dat maakt het boek levendig, waaraan overigens ook de prettige schrijfstijl bijdraagt. De herhaaldelijke verwijzingen naar URL's of bibliografieën doen daaraan helaas wat afbreuk, maar zijn uiteraard wel handig voor hen die wat verder willen spitten in de geschiedenis.

Het boek gaat over meer dan alleen deze bij het grotere publiek toch wat onbekend gebleven Stichting. De auteurs zetten het Nederlandse duinonderzoek in het perspectief van belangrijke ontwikkelingen op het gebied van het (ecologisch) onderzoek en schuwen daarbij niet om breed te beginnen. Dus passeren verhalen over het duinonderzoek an sich, met interessante zijsprongen naar de planten- en dierecologie, de vegetatiekunde en de ecologie. Historische foto's van belangrijke grondleggers van deze disciplines, zoals Charles Elton en Josias Braun-Blanquet, geven het boek een meerwaarde. Dat uit het duinonderzoek een Nederlandse Nobelprijswinnaar (Niko Tinbergen) tevoorschijn is gekomen wordt uiteraard niet vergeten. In dit natuurgebied lag immers het belangrijke 'buitenlaboratorium' waar het onderzoek aan meeuwen plaatsvond. Dat het onderzoek in de duinen belangrijk is geweest om de vele aanslagen op de duinen te keren, krijgt ook volop aandacht. Nu lezen welke planten men destijds bedacht voor de kustduinen doet je nog menigmaal de rillingen over de rug lopen. Tegelijkertijd doet het je beseffen dat de Nederlandse natuurbescherming significante successen heeft weten te behalen, ook toen er nog geen EHS of Habitatrichtlijn was!

De Stichting Wetenschappelijk Duinonderzoek hield in 1980 op te bestaan. Voor de auteurs was dat vooral een impuls om na te gaan wat er met het onderzoek in de duinen verder is gebeurd. Diverse universiteiten hadden inmiddels onderzoeks- en onderwijsprogramma's in de duinen lopen, waarbij onder andere graag gebruik werd gemaakt van de veldstations. Ook de waterwinbedrijven waren actief geworden die op basis van eigen onderzoek of onderzoek dat door anderen binnen hun beheergebied werd uitgevoerd het beheer van hun terreinen uitvoerden. Ook hier is er aandacht voor de mensen die belangrijk waren bij dit

onderzoek, hetzij in de uitvoering, hetzij in het gebruik van de resultaten, zoals Gert Baeyens, Rien Slings, Harrie van der Hagen en Henk Doing. De cirkel wordt dan aan het eind gesloten door vanuit het verbrede duinonderzoek aandacht te besteden aan wat er verder in de wereld van de ecologie en biogeografie was gebeurd in de periode 1950-1990.

Het boek besteedt vooral veel aandacht aan de mensen achter het onderzoek. Dat is een slimme zet. Want wat een saaie geschiedenisles had kunnen worden, leest het nu gemakkelijk weg, doordat de wetenschappelijke inhoud gekoppeld wordt aan de persoonlijke geschiedenis van al dan niet bekende onderzoekers. Velen van ons zullen met veel plezier de verhalen over en van bekenden willen lezen. Dat sommige foto's van wel heel matige kwaliteit zijn is jammer, maar overkomelijk want het neemt niets weg van de waarde die het boek heeft: een stukje bijna maar gelukkig net niet vergeten wetenschapsgeschiedenis.

Theo Verstrael

Vogels in een veranderend duin: Broedvogelmonitoring in Berkheide van 1984 tot 2010. Joost van Reisen. 2011. Coastal & Marine (EUCC)/Kust en Zee, Leiden. 216 p. ISBN 978-90-75502-08-4. Prijs € 24,95 (excl. € 3,- verzendkosten). Verkrijgbaar via www.kustenzee.nl/bestellen of tel. 071 - 512 29 00. Ook verkrijgbaar via regionale boekhandels en Bol.com.

Dat de duinen ook vandaag de dag nog volop ruimte bieden aan belangrijk onderzoek bewijst het boek 'Vogels in een veranderend duin' van Joost van Reisen, één van de oprichters van de inmiddels in vogelaarskringen bekende Werkgroep Berkheide. In dit zeer fraai geïllustreerde boek behandelt Van Reisen de ontwikkelingen in de broedvogelbevolking in de periode 1984-2010, een ononderbroken reeks van 35 jaar vogels tellen in Berkheide, het duingebied tussen Katwijk en Wassenaar. Door de ontwikkelingen in het gebied steeds te vergelijken met de ontwikkelingen in Nederland en in de kustduinen laat Van Reisen deze avifauna uitstijgen boven andere regionale avifauna's. Uit de overeenkomsten zijn immers de grote lijnen in de veranderingen in de natuur van de duinen te destilleren (verdwijnen openheid door vergrassing en verstruiking, komt Vos, vrijwel verdwijnen van het Konijn). De bijzondere betekenis van Berkheide ligt vooral in het feit dat van het gebied 25 jaar eerder een avifauna is verschenen en dat er recent een groot regeneratieproject is uitgevoerd waardoor veel water is verdwenen. Dat de geconstateerde trends bij de broedvogels in het tweede deel van het boek tegen het licht worden gehouden van onderwerpen als klimaatverandering, begrazing, geomorfologie en hydrologische veranderingen maakt het boek ook zeer leeswaardig voor hen die het gebied (nog!) niet kennen.

Het is erg knap dat een werkgroep die volledig draait op vrijwilligers, al zo'n lange tijd de gebiedsdekkende inventarisatie van dit gebied heeft weten vol te houden. Dit boek bewijst welke waarde het lang volhouden van dergelijk onderzoek heeft. En het helpt natuurlijk enorm als er mensen zijn die het dan ook goed kunnen opschrijven (al zitten er storend veel spelfoutjes in de tekst) en die kunnen beschikken over fantastisch fotomateriaal van enkele van de betere landschaps- en vogelfotografen die Nederland kent. Het boek verdient een brede verspreiding en een grote bekendheid. Aan de zeer aantrekkelijke prijs zal het niet liggen!

Theo Verstrael